

Menteşe Bölgesinde Eşkîyalık Olayları ve Nizama Aykırı Suçlar (1789-1808)

Suha Oğuz BAYTİMUR*
İhsan ÖNCEL**

Öz

1789-1808 yıllarında Osmanlı Devleti'nin birçok bölgesinde eşkıyalık olaylarına rastlanmaktadır. Devlet otoritesinin zayıflaması nedeniyle bazı yerel idareciler veya bölgesinde nüfuz sahibi kişiler kendi çıkarları doğrultusunda kanunlara aykırı davranışlara yönelmiştir. Toplum içerisinde huzursuzluğa neden olan bu tür olaylar Mentеше Sancağı'nda da görülmektedir. Mentеше Sancağı'nda incelenen dönemde meydana gelen eşkıyalık olaylarının genellikle bölgede bulunan nüfuzlu ailelerin hâkimiyet mücadelesi neticesinde ortaya çıktığı görülmektedir. Sancağın farklı kazalarında ikamet eden bu aileler çeşitli dönemlerde idari görevler de üstlenerek bölgede söz sahibi olmuştur. Devlet imkânlarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanan aileler, yanlarına topladıkları adamlarla beraber hareket ederek eşkıyalık yapmış ya da kendisi doğrudan eşkıyalık faaliyetlerinde bulunmuştur. Ayrıca bu ailelerin dışında yine bölgede güç devşirip eşkıyalık yapan kişilere de rastlanmaktadır. İnsanların mallarını yağmalayan, canlarına kasteden, ırz ve namuslarına el uzatan eşkıyalar, bölgede huzursuzluğa neden olmuştur. Eşkîyalık faaliyetlerine kesinlikle müsaade etmeyen Osmanlı Devleti, bu tür olayları engellemek amacıyla sorumluların yakalanmasını ve cezalanmasını sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Mentеше Sancağı, Eşkîyalık, Suç, Ceza.

Brigandage Incidents And Irregular Crimes In Mentеше Area (1789-1808)

Abstract

Brigandage incidents can be seen in many regions of Ottoman Empire between the years 1789-1808. Due to a decline in the authority of the Ottoman Empire, some local administrators or influential people inclined to act illegally out of self-interest. These types of incidents which created social unrest can be seen in Mentеше Sanjak as well. Brigandage incidents observed in Meneteşe Sanjak generally emerged because of the power struggle between influential families in the area. Residing in different sub-districts of the Sanjak, these families had a voice in the area by taking on responsibilities in administrations. Using the state facilities for their own benefit, the families either acted with the brigands in line with their interests with the men they gathered or directly engaged in brigandage activities. In addition to these families, other people also gathered power and committed brigandage in the area. Plundering people's property, taking their lives and dishonouring their chastity, these brigands caused an unrest in the region. The Ottoman Empire, which absolutely did not allow any brigandage activities, ensured that those responsible were caught and punished to prevent such events.

Keywords: Mentеше Sanjak, Brigandage, Crime, Punishment.

Geliş/Received: 03. 02. 2022

Kabul/Accepted: 09. 05. 2022

***Etik Kurul İzn:** Bu çalışmaya, insanlardan veri ve örnek toplamayı gerektiren, anket, inceleme, mülakat ve deney içeren çalışmalar kapsamına girmediğinden, etik kurul onay belgesi gerekmemektedir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, obaytimur@hotmail.com, Orcid Id: 0000-0001-9436-4283.

** Sinop Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, reis5614@hotmail.com, Orcid Id: 0000-0003-4144-070X.

(Makale Türü: Araştırma makalesi)

Giriş

Menteşe yöresi, Anadolu'nun güney-batı kısmında yer almaktadır. Bölge günümüzde coğrafyacılardan tarafından dört bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölüm Milas ovası ve Güllük (Mandayla Körfezi) kıyıları, ikinci bölüm Bodrum yarımadası, üçüncü bölüm Marmaris, Datça ve Bozburun ve dördüncü bölüm Muğla, Yatağan, Ula'dır (Alkayış, 2022: 11). Yörenin yüzey şekillerinin yapısı Ege Bölgesi'nden çok farklıdır. Bölgede dağlar, ovalar ve platolardan oluşan engebeli yapı, 400 ile 1500 metre arasında değişiklik göstermektedir. Şehrin etrafı, kuzeyden Aydın, kuzeydoğudan Denizli ve Burdur, doğudan Antalya ile batıdan ve güneyden ise denizlerle çevrelenmiştir (Soltekin, 2020: 3).

Engelibeli bir yapıya sahip olan Mentese sınırları içerisinde farklı bölgelerde yüksek dağlar yer almaktadır. Bu dağlar Öden civarında Marçalı Dağı (1368 m), Milas'ın kuzey doğusunda Kurukümes Dağı (1373 m), Milas'ın güney doğusunda Akdağ (1209 m), Fetiye'nin güneyinde Baba Dağ (1575 m), Marmaris'in kuzeyinde Balan Dağı (1110 m), Muğla'nın kuzey batısında Mentese Dağı (1500 m) ve Beşparmak Dağı (1500 m), Denizli il sınırında Sandıraz Dağı (2249 m), Burdur il sınırında Göktepe (2234 m) ve Kapaklı Dağı (2225 m) Antalya il sınırında ise Akdağ (3024 m) ve Dumanlı Dağı (1973 m) ile yer almaktadır. Mentese bölgesinde yer alan ovalar ise Muğla merkezde Dalaman Ovası, Ortaca Ovası, Dalyan Ovası, Kumlu Ovası, Bayat Ovası, Pisi Ovası, Yaşyer Ovası, Tekfuranbarı Ovası, Muğla Ovası, Bayır Ovası; Yatağanda bölgesinde Bozöyük Ovası, Leyne (Turgut) Ovası; Bodrum bölgesinde Bitez Ovası, Akçaalan Ovası, Karaova Ovaları; Milas bölgesinde Öden Ovası, Varvil Ovası, Selimiye Ovası, Ağaçalhöyük Ovası, Gereme Ovaları; Ula bölgesinde Gökova, Kızılkaya Ovaları; Köyceğiz bölgesinde Kargın Ovası bulunmaktadır (Uykucu, 1983-a: 17-19).

Menteşe bölgesinin isim kökeni hakkında farklı bilgiler mevcuttur. Eski çağlarda antik bir şehir olan Myndus'tan ya da Aziz Menos'tan gelmiş olabileceğini söylenen Mentese isminin, bölgenin Türkler tarafından fethedilmesinden sonra kullanıldığı ifade edilmektedir (Strabon, 2000: 217-230). Bölgede yapılan kazı çalışmalarında M.Ö. 3000 yılına dayanan ilk yerleşim yeri, Muğla ve Milas yolu üzerinde yer alan Yatağandaki (Ahiköy) ile Eskihisar köyü civarındadır (Mete, 2004-a: 9-11). Eski bir yerleşim yeri olan Mentese bölgesi, M. Ö. 12. yy ile M. S. 13.yy'lar arasında Karya ismiyle anılmaktaydı. Karya İmparatorluğu'ndan ismini alan bölgenin sınırları zaman içerisinde sürekli değişmesinden dolayı net değildir (Kahraman, 2018-a: 88). M. Ö. 1000 tarihine kadar Akaların (Mikenler) hâkimiyetinde olan Karya bölgesi, Dorlar'ın Yunan topraklarını istilasını nedeniyle göç eden İyonyalıları ev sahipliği yapmıştır (Memiş, 2019-a: 259). M.Ö. 6.yy'da Lidyalıların hâkimiyetinde de bir müddet kalan Karya bölgesi, bölgeyi istila eden Perslerin idaresine girmiştir (Memiş, 2018-b: 32-33). Karya bölgesi Perslerin hâkimiyetine son

veren Büyük İskender ile Yunanlıların eline geçmiş ve daha sonra Roma ve Bizans yönetimine girmiştir (Tekeli, 1993: 7-12).

1071 Malazgirt Savaşı ile Anadolu'nun fethi başlamış ve yapılan göçler neticesinde Türk yurdu haline gelme süreci başlamıştır. 1282 yılında Germiyanoğulları beylerinden olan Mentеше Bey, Aydın'ı ele geçirmiştir. Daha sonra Muğla bölgesini ele geçiren Mentеше Bey, burada kendi adıyla bir beylik kurmuştur (Uykucu, 2012-b: 7). Mentешеoğulları Beyliği 1391 yılında Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı Devleti topraklarına dâhil edilmiştir (Gökçe, 2009: 67). Devlet, idari yapılanmada bölgeyi bir sancak olarak düzenlemiş ve Mentеше Sancağı ya da Mentеше Livası isimlerini kullanmıştır (Mete, 2004-b: 152). Ayrıca bölge ele geçirildikten sonra Yıldırım Bayezid, beyliklerdeki tımarlara ve doğal olarak diğer berat sahiplerine kendi tuğrası ile vesika vermiştir (Uzunçarşılı, 1988-a: 149). Bölgenin idaresi ise Şehzade Süleyman ve Şehzade Ertuğrul'a bırakılmıştır (Uzunçarşılı, 2008-b:263).

1402 yılındaki Ankara Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin yenilgiye uğraması üzerine ele geçirilen diğer beylikler gibi Mentеше Beyliği de yeniden bağımsızlığını sağlamıştır. Mentеше Beyliği'ne yeniden bağımsızlığını sağlayan Mehmet Bey'in ölümünden sonra yerine geçen İsa Bey, fetret devrinde İsa Çelebi'yi desteklemiştir. Çelebi Mehmet vermiş olduğu mücadeleyi kazanması üzerine, İsa Çelebi onun hâkimiyetini tanımıştır (1405) (Merçil, 2004: 153). Çelebi Mehmed'in ölümünden sonra Osmanlı sarayında rehin olarak tutulan İlyas Bey'in oğulları Leys ve Ahmed kaçarak Mentеше bölgesine gelmiş ve hükümdarlığını ilan etmiştir. Bunun üzerine bölgeye sefer düzenleyen II. Murat, Mentеше bölgesini ilhak etmiş, iki kardeşi de Tokat Kalesi'ne göndermiştir (Uzunçarşılı, 2008-b: 400).

Menteşe Bölgesinin İdari Yapısı

Osmanlı Devleti hâkimiyetine giren Mentеше bölgesi sancak olarak idari taksimata tabi tutulmuştur. Nicola Jorga 1464 yılında Mentеше Sancağı'nı Hüdavendigara ait eyaletler içerisinde ikinci kısımda ifade etmektedir (Jorga, 2009: 410-411). Fakat 1522 ve 1530 yıllarında yapılan tahriratta, Anadolu Eyaleti, Mentеше Sancağı da dâhil on yedi sancaktan oluşmuştur. Anadolu Eyaletine bağlı olan Mentеше Sancağı ise Peçin, Çine, Balat, Milas, Bozöyük, Muğla, Mazun, Tavas, Köyceğiz, Pınaz, İsravolos (Sıravolos) ve Meğri kazalarından meydana gelmiştir (Çelik, 2012: 99). 1562/1563 tarihli tapu tahrir defterinde ise Mentеше Sancağı'na Eskihisar, Eseravalos adında iki kaza daha eklenerek kaza sayısı on dörde çıkmıştır. XVIII. yüzyılda Mentеше Sancağı'na Ula, Gökabad, Yerkesiği, Mandalyan, Eşen, Döğer, Ağridos, ve Üzümlü kazaları eklenerek, kaza sayısı on dokuza yükselmiştir (Adıyeke,1994:29). 1830-1831 yıllarına ait nüfus defterinde ise Mentеше Sancağı'nın kaza sayısı yirmi yediye çıkmıştır (Karal, 1995: 118-120).

İdari taksimatı 1836 yılına kadar devam eden Mentеше Sancağı, sancak beyleri, mütesellimler ve muhassıllar tarafından idare edilmiştir (Uykucu, 1983-c: 1983).

Osmanlı Devleti'nde mülkiyeti devlete ait olan topraklar üzerinde 17. yüzyılın başlarından itibaren özel çiftlikler kurulmuştur. 18. yüzyıla gelindiğinde ise yerli ailelerden güçlü olanlar büyük çiftliklere sahip olmaya başlamıştır (Aktüre, 1993-a: 36-38). Bu ailelerden Hasançavuşzadeler, Tavaslızadeler, ve Milaslızadeler ön plana çıkmıştır. 1739 yılından itibaren bu aileler, miri topraklarını meydana getiren Mihrimah Sultan Vakfı topraklarını idare etmekle görevlendirilen mütesellimlerin kazalardaki yardımcıları olan ayanlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Kaymakçı, 2010-a: 12). Bunlardan Tavashoğulları Denizli-Tavas bölgesi topraklarını; Hasan Çavuşoğulları Köyceğiz ve Ula Çiftliklerini; Abdülaziz Ağaoğulları (Milaslızadeler) da Milas topraklarını hâkimiyetleri altına almıştır (Aktüre, 1993-b: 1983).

Menteşe Bölgesinde Asayiş Olayları

Menteşe bölgesinde incelenen dönemin öncesinde ve sonrasında bölgede yaşayan insanlar çeşitli sorunlar ile karşılaşmıştır. Bölgede yaşayan halk meydana gelen depremler, kuraklık, çekirge istilası gibi doğal afetlerin yanında, bölge idarecilerinin baskısıyla, eşkıyayla ve zorbalarla mücadele etmek zorunda kalmıştır (Erler, 2012: 107). Osmanlı Devleti'nin farklı dönemlerinde görülen bu tür adli vakalara bölgede de sıklıkla rastlanmaktadır. Sorunların ortaya çıkmasında merkezi otoritenin zayıflığı ve Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu ekonomik bunalım büyük etkiye sahiptir (Erler, 1997: 70). Yine sefer masraflarının köylü halka yüklenmesi ve vergiler artarken paranın değer kaybetmesinin yanında rüşvet, adam kayırma ve liyakatsiz kişilerin göreve gelmesi sorunların giderilmesini engellemiştir. Bölgede köylü çocukların büyük medreselere gidememesinden dolayı bunlar başıboş levent ya da suhte kitlelerine dâhil olmuştur. Bu kitleler halka zulmederek halkın malına, canına ve ırzına kasteden eşkıyalara dönüşmüştür. Bölgenin coğrafi yapısının eşkıyalığa elverişli olması ve bölgede görev yapan idarecilerin de eşkıyaya destek vermesi nedeniyle Mentеше bölgesinde huzursuzluk sürekli olarak devam etmiştir (Akdağ, 1946-a: 24-37).

Menteşe yöresinde incelenen dönemin öncesinde farklı tarihlerde adli vakalara rastlanmaktadır. Bunlardan, "1568'de Anadolu Beylerbeyi İstanbul'a yolladığı mektubunda Mentеше Sancağı'nda Kazıklı Geçit ve çevresinde Hüseyin Kuli denen bir levendin on arkadaşıyla kervanlar soyduğunu ve öldürdüklerinin sayısının da on beşi bulduğunu haber vermiştir" (Akdağ, 2019-b: 132). Osmanlı Devleti'nin farklı bölgelerinde huzursuzluğa sebep olan suhteler, Mentеше ve çevresinde de etkili olmuştur. 1565 yılında Hasan ve Sıyab(?) isimli iki suhtenin etraflarına topladıkları yetmiş seksen kadar hırsız ile bölgede bulunan köyleri yağmaladıkları, halkın mallarına ve oğlanlarına el koydukları bildirilmiştir. Verilen emirde Sultan Selim'in emrindeki

kuvvetlerin eşkıyanın üzerine gönderilmesi ve gasp ettikleri malların ve oğlanların kurtarılması istenmiştir (Sarıkaya, 2019: 14). XVII. yüzyılda Evliya Çelebi, Seki ve çevresinde Topaçoğlu eşkıyasının faaliyetlerinden bahsetmektedir (Çelebi, 2011: 138). 1709 yılında meydana gelen bir diğer olayda ise, “Tavas kazasına bağlı Yarangözü, Uzunpınar, Dodurga, Yenice ve Gökpınar köylerinden çok sayıda kişi, eşkıya ile birleşerek halka zulüm yapmış ve Menteşe Sancağı haslarının toplanmasına da engel olmuşlardır. Mezkûr suçlular, verginin toplanmasını da önlemekle birlikte belde işlerine karışarak halk arasında bozgunculuk çıkarmışlardır. Eşkıyaların bu türden suçlarının olduğu Tavas mütesellimi tarafından bildirilmiş ve suçlular sürgün cezasıyla cezalandırılmışlardır” (Biçer, 2021: 200).

Karada durumlar böyle iken denizde de durum pek farklı değildi. Çünkü denizlerde de Türk korsanları olarak adlandırılan Cezayir Korsanları, denizlerde ve kıyı bölgelerindeki yerleşim alanlarına baskınlar yapıp yağma, haneye tecavüz, ırza tasallut gibi suçlar işliyorlardı. Bu kişiler Ege kıyılarında “fırkate” ismindeki yaptıkları gemilerle Saruhan, Menteşe, Aydın, İzmir, Hamit ve Teke gibi bölgelerden adam toplayarak denize açılıyorlardı. Hristiyan ticaret ve yolcu gemilerine saldırıp belirledikleri üstlerde toplanıyorlardı. Korsanlık ülkede gençlerin çoğuna iş kapısı olmuş ve bu da ülkedeki asayişsizliğin artışı hızlandırmıştır (Yetkin, 2003-a: 50-51).

Menteşe bölgesinde meydana gelen olaylar XIX. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir (Tekir, 2020: s.401). Ayanların etkisi ve baskıları, sorunların artarak devam etmesine neden olmuştur (Karaca, 2013: 19). Bölgeden merkeze gönderilen raporlarda halkın sıkıntı yaşadığı ve devletten yardım göremediğinden dolayı eşkıyaya yardım ettiği bildirilmiştir. Bu olaylar, bölgenin demografik yapısında da bozulmaya neden olmuştur. Eşkıya zulmünden kaçan halk, evlerini ve topraklarını bırakıp büyük şehirlere göç etmeye başlamıştır (Yetkin, 2003-b: 50-51).

Toplumsal Olaylar

Menteşe bölgesinde öncesinde olduğu gibi incelenen dönemde de adli vakaların olduğunu görmekteyiz. Meydana gelen olaylarda bölgede bulunan Çavuşzadeler, Milaslızadeler ve Tavaslızadeler olarak bilinen üç ailenin etkili olduğu tespit edilmektedir. Bölgede yerel bir güç olarak bulunan bu aileler, hâkimiyetlerini sağlamak amacıyla birbirleriyle de mücadeleye girmişlerdir. Kanun ve kuralları hiçe sayarak yapmış oldukları mücadelede birçok insanın canına ve malına kast edilmiş ve bölgede huzursuzluk baş göstermiştir. Bölgenin yerel gücü olmak adına yaptıkları faaliyetler neticesinde bazı dönemlerde devlet adına hizmet eden bu aileler, bazen de yapmış oldukları kanunsuzluklarla öne çıkmaktadır. Halka zulüm ettikleri, halktan usulsüz vergi topladıkları, eşkıya ile iş birliği yaptıkları, devlete karşı gelmeleri vb. davranışlarda buldukları tespit edilmektedir. Bölgede bu ailelerin yapmış olduğu kanunlara aykırı davranışların yanında

bireysel adli vakalara da rastlanmaktadır. Farklı şekillerde meydana gelen bu olaylar da toplumsal yapıyı etkilemiş ve halk arasında huzursuzluğa sebep olmuştur.

Olayların ortaya çıkması neticesinde ise duruma müdahale edip sorumlular hakkında çeşitli yaptırımlar uygulama yoluna giden Osmanlı Devleti farklı önlemler almasına karşın bunların meydana gelmesini engelleyememiştir.

Eşkîyalık Olayları

Menteşe Sancağı'nda ikamet eden ve bölgede hâkimiyet mücadelesi veren Çavuşzadeler ailesinden ilk olarak Hasan Çavuş etkin olarak karşımıza çıkmaktadır. Aydın Muhassılının emrinde çavuşluk görevinde bulunan Hasan Çavuş, 1733 tarihinde Kalkanlı Kazası'nda faaliyet gösteren eşkıyaya müdahale etmek üzere görevlendirilmiştir. Kayıtlarda Hasan Çavuş'un eşkıya ile mücadele etmeyip onlarla birlik olduğu ve halkın canına, malına ve ırzına kastettiği tespit edilmiştir. Yakalanıp Kıbrıs Adası'nda kal'abend edilen Hasan Çavuş, 1738 yılında ıslah olduğu gerekçesi ile affedilip serbest bırakılmıştır. Mentеше bölgesine gelip arkadaşları ile huzur bozucu davranışlarda bulunması üzerine hakkında şikâyetlerde bulunulmuştur. Hasan Çavuş ve arkadaşları, haklarında yakalama kararının çıkması üzerine, bölgeden firar etmişlerdir. Verilen emir ile bu şahısların mallarına el konulması emredilmiştir (Kaymakçı, 2010-b: 13-14). Hasan Çavuş'un bölgeden firar etmesinden sonra ailede oğlu Ahmet Ağa etkili olmuştur. 1760 yılında Ahmet Ağa, Milaslı Ayanı Hacı Abdülazizade Hacı Mehmed ile hâkimiyet mücadelesine girmiştir. Meydana gelen çatışmalarda köylere baskınlar yapılmış ve birçok insan bu baskınlarda canını, malını kaybetmiştir. Yapılan şikâyetler üzerine verilen emirde, çatışmaların durdurulması ve halka verilen zararın kişilerden tazmin edilmesi istenmiştir (Kaymakçı, 2010-c: 20). Ahmet Ağa bölgede huzursuzluğa sebep olan davranışlarını sürdürmeyi devam ettirmiştir. Bölge sakinlerine yapmış olduğu baskı ve zulmün yanında, çevrede bulunan eşkıyaları da koruyup kollamıştır. 1774 yılının Şubat ayında Siroz Kazası'nda eşkıyalık yapan ve hakkında yakalanma emri verilen Çömekeoğlu İsmail'i saklayıp görevlilere teslim etmemiştir. Ahmet Ağa'nın eşkıyayı sakladığı bilgisini edinen Aydın valisi, durumu merkeze bildirmiştir. Aydın valisine gönderilen emirde Ahmet Ağa ve yanında bulunan eşkıyanın yakalanarak idam edilmeleri istenmiştir (TS.MA.e, No:36). Ayrıca emirde bölgede halktan almış olduğu mal ve eşyalara el konulup sahiplerine verilmesi de söylenmiştir (Hatt-ı Hümayun: 5776). Bölgeden firar edip uzun süre kayıtlarda görülemeyen Ahmet Ağa, 1779 tarihli kayıta yeniden eşkıyalık faaliyetleriyle ortaya çıkmıştır. Bölgede sürekli yer değiştirip saklanması ve Nazilli'ye gideceğine dair bilgi alınması üzerine Nazilli'de bulunan idarecilere görüldüğü yerde yakalanıp İstanbul'a gönderilmesi emredilmiştir (Ali Emiri Tasnifi, AE.SABH.I, No:11117). Benzer şekilde Foça Naibi Süleyman Ağa'ya da Ahmet Ağa'nın yakalanması için emir gönderilmiştir (Ali Emiri Tasnifi, AE.SABH.I.,No:12881.). Yakalanması amacıyla verilen emirlerden dolayı köşeye sıkışan Ahmet

Ağa, Mısır'a kaçıdır. Mısır'daki dost ve akrabalarının yardımıyla merkeze bir mektup gönderen Ahmet Ağa af talebinde bulunmuştur. Affedilmesi karşılığında bir miktar akçe ödemeye razı olduğunu bildiren Ahmet Ağa, 1782 yılında affedilmiştir (Cevdet Tasnifi, C.DH., No:12676).

Ahmet Ağa'nın bölgeden kaçması üzerine Çavuşzadeler ailesinde Hasan Çavuş'un torunu Ahmet Ağa'nın oğlu olan Ebubekir söz sahibi olmuştur. Kendisine mütesellimlik tevdi edilen Ebubekir'in merkezden gelen emirlere riayet etmediği ve bölgede huzur bozucu davranışlarda bulunduğu görülmektedir. 1791 tarihinde suçlu bulunan bir şahsın mallarına verilen emirle Ebubekir tarafından el konulmuştur. Şahsın suçunun affedilmesi üzerine el konulan mallarının kendisine geri verilmesi emredilmesine rağmen Ebubekir bunu yerine getirmemiştir. Durumun merkeze bildirilmesi üzerine Cihanzade Hüseyin Bey'e sorunun giderilmesi için emir verilmiştir (Cevdet Tasnifi, C.DH., No:16313). 1791 tarihinin Ağustos ayındaki hükümde ise Ebubekir'den, Menteşe bölgesinden Ordu-yu Hümayun ihtiyacını gidermesi için bin beş yüz asker toplayıp göndermesi emredilmiştir. Asker toplamasına hükmedilen Ebubekir, bunu yerine getirmesi için Süleyman Ağa'yı görevlendirmiştir. Süleyman Ağa'nın asker toplama girişimleri Sarulus ayanı ve kardeşleri ile Eşen ve Ağroz ayanlarının karşı çıkması üzerine sekteye uğramıştır. Merkez'in asker toplama emrini yerine getirmeyen Ebubekir'i uyarması üzerine, o da ayanları sorumlu tutarak Midilli'ye sürgün etmiştir (Cevdet Tasnifi, C.AS., No:28151). Olumsuz davranışları sürekli artan Ebubekir, bu defa sürgünden dönen Milas Ayanı Ömer ile birlik olup halka zulmetmeye başlamıştır. Halkın merkeze şikâyette bulunması üzerine Cihanzade, İlyazade, Kelleci Osman ve Osman Ağa'ya verilen emirde, Milas Ayanı Ömer ve Ebubekir'in Milas'tan ya sağ ya da ölü çıkarılmaları istenmiştir (Hatt-ı Hümayun: 11132).

Ebubekir'in bölgeden kaçması üzerine ailede yeniden Hasan Çavuş'un etkin olduğu kayıtlara yansımaktadır. 1791 yılının Ağustos ayında ailesinin çıkarları doğrultusunda halktan gayrı resmi vergi toplayıp halka zulmetmesinden dolayı hakkında şikâyette bulunulmuştur. Şikâyet üzerine yapılan tahkikatta Hasan Çavuş'un suçlu olduğunun tespit edilmesi üzerine hakkında cezai işlem yapılması istenmiştir (Hatt-ı Hümayun: 57669). Bir taraftan Hasan Çavuş halka zulmederken diğer taraftan bölgeden kaçan Ebubekir, eşkıyalık faaliyetlerine başlamıştır (Cevdet Tasnifi, C.ZB., No:934). Eşkıyalık faaliyetlerini sürdürmesi nedeniyle üzerine sevk edilen askerlerle çatışmaya giren Ebubekir, askerlerin tamamını öldürmüştür (Kasım 1792). Gün geçtikçe gücü artan Ebubekir'in yakalanması amacıyla çeşitli önlemler alınmış, kaçma ihtimaline karşılık sahil yollarının kesilmesi emredilmiştir (Cevdet Tasnifi, C.DH., No:8355). Diğer taraftan ise 1793 Şubatında Ebubekir ile beraber hareket eden kişilerin halktan haksız elde ettikleri eşyalara el konulup sahiplerine verilmesi ve bu kişilerin bölgeden uzaklaştırılması istenmiştir (Cevdet Tasnifi, C.ML.,No:18682). Firari Hasan Çavuş ve Ebubekir'in mallarının bir kısmına el konulmuş ve Hasan Çavuşun ölmesi üzerine yirmi bin guruştan geriye kalan on bin guruşluk

malına da el konulması 6 Ekim 1793 tarihli hükümde emredilmiştir (9746 Numaralı Maliyeden Müdevver Defteri, s.383-384/H.3).

Ebubekir'in oğlu Ömer'in de babasının yolundan giderek halka zulmettiği ve eşkıyalık faaliyetlerinde bulunduğu kayıtlarda yer almaktadır. Anadolu Valisi, Temmuz 1794 tarihinde, Ebubekir'in oğlu Ömer'in Başbakıkulu konağında olduğunu merkeze bildirmiştir. Anadolu Valisi'ne verilen emirde, Ömer'in yakalanıp idam edilmesi ve haksız elde ettiği mallara el konulup sahiplerine iade edilmesi istenmiştir (Hatt-ı Hümayun: 13438). Anadolu Valisi Ali Paşa, 1796 yılının Haziran ayında asayişî sağlamak için bölgeye asker sevk etmiştir (Hatt-ı Hümayun: 5). Ebubekir ve oğullarının halktan haksız yere gasp ettikleri para ve eşyalara el konulmuş ve sahiplerine iade edilmiştir. Hatta parası gasp edilen bir kadının vefat etmesi üzerine para merkeze gönderilmiştir (Cevdet Tasnifi, C.DH., No:2957). Ayrıca Ebubekir'in işlemiş olduğu suçlara rağmen 1806 tarihli belgede oğlu Çavuşzade Mustafa'nın bölgede mütesellim olduğu görülmektedir. Mustafa'ya gönderilen emirde Mentеше Sancağı'nda meydana gelebilecek olayları önlemesi ve huzursuzluğa sebep olanların cezalandırılması istenmiştir (30 Numaralı Kalabend Defteri, s.130/H.426).

Menteşe Sancağı'nda yerel güç olmaya çalışan ve eşkıyalık faaliyetlerinde bulunan bir diğer aile ise Milaslızadelerdir. Bu aile Abdülaziz Ağa'ya atıfla Abdülaziz Ağazadeler veya Abdülazizoğulları olarak da tanınan Milaslızadeler, Milas ve çevresinde etkili olmuştur (Nohut, 2014: s.29). Kayıtlarda ailenin ilk adli vakasına 1757 tarihli kayıta rastlanmaktadır. Abdülaziz Ağa'nın oğlu Mehmed Ağa, kendi bölgesinde bulunan topraklardan aldığı mahsul ile yetinmeyerek haksız bir şekilde komşu bölgelerde bulunan mahsulleri de zorla toplamaya çalışmıştır. Karşı çıkanlara zulmeden Mehmed Ağa'nın bu davranışları bölge sakinleri tarafından şikâyet edilmiştir. Yapmış olduğu davranışlardan ötürü Mehmed Ağa'ya uyarıda bulunulmuş ve bir daha benzer davranışlarda bulunmaması istenmiştir (Ali Emiri Tasnifi, AE.SOSM.III, No:2314). 1771 tarihinde ise Abdülaziz Ağa'nın, Aydın'da buğday ve benzeri ürünlerin alım satımı sırasında usulsüzlük yaptığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca Abdülaziz Ağa'nın asker sevki için aldığı parayı kendi çıkarları için kullandığı tespit edilmiştir. Bölgede halka zulmedip baskı yapmasından dolayı hakkında şikâyette bulunulmuştur. Şikâyet neticesinde Abdülaziz Ağa'ya ne tür bir yaptırım uygulandığına dair herhangi bir kayda rastlanılmamıştır (Cevdet Tasnifi, C..ZB., No:2337). Milaslızade ailesinin çıkarları doğrultusunda kanunlara aykırı davranışlarda bulunduğu gibi merkezden gelen emirlere de riayet etmediği görülmektedir. 1775 tarihinde merkezden gelen emirde, Mehmed Efendi'nin de aralarında bulunan yöneticilerden merkeze bargir toplanıp göndermesi talep edilmiştir. Fakat bu emre Mehmed Efendi riayet etmemiştir (Ali Emiri Tasnifi, AE.SABH.I., No:10472).

İncelenen dönemde Milaslızade ailesinden Abdülaziz Ağa'nın torunu Ömer Efendi, bölgede ayan olarak öne çıkmaktadır. Milas Ayanı Ömer Efendi'nin, bölgede kanunlara aykırı davranışlarda bulunduğu, halka zulmettiği, haksız vergi topladığı ve karşı koyanların canına kıydığından dolayı hakkında merkeze şikâyette bulunulmuştur. Merkezden Ömer Efendi ve adamlarının bölgeden sürgün edilip mallarına el konulması, karşı konması durumunda ise idam edilmeleri istenmiştir (Hatt-ı Hümayun: 54891). Sürgün cezasının uygulandığına dair bilgiye rastlanmayan Ömer Efendi, 1790 yılının Aralık ayı kayıtlarında yeniden görülmektedir. Ordu ihtiyacını karşılamak amacıyla Milas Ayanı Ömer Efendi'den, merkeze beş yüz kadar asker gönderilmesi emredilmiştir. Ömer Efendi asker toplama işini yapmadığı gibi bölgede kanunlara aykırı davranışlarda bulunmuştur (Baytimur, 2005:6). Hakkında şikâyette bulunulması üzerine Ömer Efendi'nin görevden azledilip mallarına el konulması ve Rodos'a sürgün edilmesi emredilmiştir (Cevdet Tasnifi, C.AS., No:31660). Ömer Efendi hakkında verilen ceza üzerine mallarını kurtarmak amacıyla Suğla mütesellimine göndermiş ve kendisi de firar etmiştir. Durumun merkeze bildirilmesi üzerine verilen emirde Ömer Efendi'nin mallarının bulunması ve kendisinin de yakalanması istenmiştir. Verilen emir üzerine yakalanan Ömer Efendi, yaklaşık bir yıl kadar sürgünde kaldıktan sonra, ıslah-ı nefis edip, bir daha benzer davranışlarda bulunmayacağına dair tövbe etmesi üzerine 1791 yılının Temmuz ayı başlarında af edilip serbest bırakılmıştır (Cevdet Tasnifi, C.DH., No: 7623).

Menteşe Sancağı'nın Tavas bölgesinde etkili olan bir diğer aile ise adını bölgeden alan Tavaslızadeler'dir. Bölgede yapmış oldukları davranışlar ile huzursuzluğa sebep olan ailede Seyyid Ömer Ağa ve Osman Ağa isimleri öne çıkmaktadır. 1789 yılının Haziran ayında Aydın muhassılı olan Ömer Ağa, Aydın ve çevresinde toplanması istenilen elli bin keyl buğdayın parasını merkeze göndermemiştir. Parayı kendi çıkarları için kullanan Ömer Ağa'ya, paranın merkeze gönderilmesi iletilmiş, aksi takdirde cezalandırılacağı uyarısında bulunulmuştur (Ali Emiri Tasnifi, AE.SABH.I., No: 20321). Kendisine herhangi bir cezai yaptırımın bulunduğu dair kayda rastlanılmaması Ömer Ağa'nın verilen emre riayet ettiğini göstermektedir. 1791 yılının Ağustos ayında ise merkezden gönderilen emirde Ordu-yu Hümayun ihtiyacını karşılamak için bölgeden bin kadar asker talebinde bulunulmuştur. Ömer Ağa verilen emri yerine getirmediği gibi bölgede halka zulmedip, huzur bozucu davranışlarda bulunmuştur. Durumun merkeze bildirilmesi üzerine asker toplama görevi Ömer Ağa'dan alınarak Cihanzade Hüseyin'e verilmiştir. Ayrıca Ömer Ağa, kanunlara aykırı davranışlarda bulunduğu için uyarılmıştır (Hatt-ı Hümayun: 8113). Tavaslızade ailesinden Ömer Ağa'nın oğlu Osman Ağa'nın da benzer davranışlarda bulunduğu görülmektedir. Bölgeden Süleyman isimli bir şahsın merkeze gönderdiği mektupta, Osman Ağa'nın halka zulmettiği ve kendisine babasından kalan mirasa el koyup köyünü terk ettirdiğini ifade etmiştir (1793) (Cevdet Tasnifi, C.DH., No: 10595).

Tavashızadeler'in bununla da kalmayıp verilen emirlere de riayet etmediği görülmektedir. Merkezden gönderilen emirde Osman Ağa ve kardeşi Hasan Ağa'dan iki yüz elli asker ile beraber Ordu-yu Hümayuna katılması istenmiştir. Fakat Osman Ağa ve kardeşi Hasan Ağa'nın verilen emri yerine getirmediği ve bölgede kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiği tespit edilmiştir (Cevdet Tasnifi, C.DH., No: 10595). 1800 yılının Ekim ayında donanma için Mentеше Sancağı'ndan toplanan iki yüz kalyoncudan, yüz altmış bir tanesinin Osman Ağa tarafından paralarının verilmediği bildirilmiştir. Verilen emirde en kısa sürede bu paraların verilmesi ve kalyoncu askerlerin gönderilmesi istenmiştir (BOA, Cevdet Tasnifi, C.ML., No: 24185). 1800 yılında Osman Ağa, Rumeli'de var olan Pazvandoğlu isyanının bastırılmasında görevlendirilmiştir. Bir ayan olarak kargaşadan beslenen Osman Ağa, verilen görevde pek istekli hareket etmemiştir (Kütükoğlu, 2011: 448-450).

Menteşe bölgesinde yerli ailelerin dışında etraflarına topladıkları adamlar ile eşkıyalık faaliyetlerinde bulunan kişilerin de olduğu tespit edilmektedir. 1792 yılının Ağustos ayında Güzelhisar Kazası'nda yaşayan Haliloğlu İbrahim isimli şahsın, bölgede uzun zamandan beri eşkıyalık faaliyetlerinde bulunduğu bildirilmiştir. Bölge sakinleri, Haliloğlu İbrahim'in haksız yere insanları öldürdüğüne, mallarına el koyduğuna ve namuslarına el uzattığına dair şikâyette bulunmuştur. Ayrıca Haliloğlu İbrahim oğulları etrafına topladığı eşkıya ile kardeşi Mehmed Bey'in üzerine hücum ettiği ve Mehmed Bey'in adamlarının bir kısmını öldürdüğü ifade edilmiştir (Çelik, 2019, 245-247). Olaylardan mustarip olan halk Haliloğlu İbrahim ve oğulları hakkında kadıya şikâyette bulunmuştur. Kadı yapılan şikâyeti ve konu ile ilgili yapmış olduğu tahkikatı merkeze göndererek Haliloğlu İbrahim hakkında hükmün verilmesini talep etmiştir. Merkezden gönderilen hükümde Haliloğlu İbrahim'in yakalanması istenmiş ve bu görev için de Çavuşbaşılık'tan bir çavuş görevlendirilmiştir. Kendisini yakalamakla görevli olan çavuşu öldüren Haliloğlu İbrahim'in hakkında verilen emirde ölü veya diri olarak yakalanması istenmiştir. Hakkında verilen karar üzerine Suğla Sancağı Mütesellimi İlyasoğlu'nun yanına sığınan Haliloğlu İbrahim, İlyasoğlu'ndan yardım alarak eşkıyalık faaliyetlerini sürdürmüştür (Ali Emiri Tasnifi, AE.SSLM.III, No:12399). Hakkında verilen hükümden dolayı kendini korumak amacıyla Koçarlı ve Haydarlı çiftliklerinde kuleler inşa ettiren Haliloğlu İbrahim, buralara eşkıya mevzilendirmiştir. Bu durumun merkeze haber verilmesi üzerine inşa edilen kulelerin yıktırılması ve Haliloğlu İbrahim ile adamlarının ölü ya da diri yakalanmaları emredilmiştir. Aydın muhassılı Cihanzâde Mir Hüseyin'e verilen emirde Koçarlı'da bulunan kulede iki yüz kadar eşkıyanın yakalanması istenmiştir. Mir Hüseyin bölgeyi muhasara ettiği ve Haliloğlu İbrahim'in on iki adamını öldürmüş ve on beş adamını ise hapsetmiştir (Çelik, 2019, 245-247). Bölgede bulunan idarecilere Haliloğlu İbrahim'in bir an evvel yakalanması ve hak ettiği cezanın uygulanması emredilmiştir (Çelik, 2019, 433-435).

Bölgede yapmış olduğu davranışlar ile huzursuzluğa sebep olan bir diğer kişi ise Kaşlı Kadiroğlu isimli eşkıyadır. 1795 yılının Ekim ayındaki kayıta, Kaşlı Kadiroğlu yapmış olduğu olumsuz davranışlardan dolayı sürgün cezasına çarptırılmıştır. Kısa bir süre sonra ıslah olduğunu bildiren Kaşlı Kadiroğlu, bir daha benzer davranışlarda bulunmayacağına dair söz vermesi üzerine affedilip serbest bırakılmıştır. Ancak Kaşlı Kadiroğlu yeniden etrafına topladığı adamlar ile eşkıyalık faaliyetlerinde bulunmuş, Antalya ve çevresine baskınlar düzenlemiştir. Halkın canına kastedip, malına ve namusuna el uzatması nedeniyle yeniden hakkında şikâyetle bulunulmuştur. Merkezden gönderilen emirde Kaşlı Kadiroğlu'nun yakalanma görevi Menteşe Mütesellimi'ne verilmiştir. Kısa sürede Kaşlı Kadiroğlu ve adamlarını yakalayıp idam eden Menteşe Mütesellimi eşkıyanın elinde olan mallara el koymuştur. Eşkıyanın akıbeti ve el konulan malların listesi Menteşe Mütesellimi tarafından merkeze bildirilmiştir (Ertürk, 2018: 23).

1796 tarihinde Aydın ve çevresindeki eşkıyaların Menteşe Sancağı sınırlarına kadar geldikleri de görülmektedir. Aydın ve çevresinde ortaya çıkan Çakır Bey, Kazak Bey, Battal Bey, İzzet Bey, Yusuf Bey, Baş Ağa ve Müveccih Murtaza isimli eşkıyaların, bölge sakinlerine zulüm ettiği ve bölgede huzursuzluğa sebep olduğuna dair şikâyetle bulunulmuştur (Demir, 2017: 14). Verilen emirde bu şahısların yakalanmaları ve idam edilmeleri emredilmiştir (Demir, 2017: 281). 1796 tarihinde Erzurum Valisi Yusuf Paşa, Milas ve çevresinde çok sayıda eşkıya olduğunu, bunların birçoğunu idam ettiğini ve bir kısmını ise esir aldığını bildirmiştir (BOA, Hatt-ı Hümayun: 3307).

Devlete Karşı İşlenen Suçlar

Osmanlı Devleti'nde toplumsal olaylardan ayrı olarak görülen bir diğer sorun ise devlet idaresinde gerekli görülen faaliyetlerin yerine getirilmemesidir. Özellikle savaş dönemlerinde taşradan ordu ihtiyacının karşılanması amacıyla yetkililer asker sevki amacıyla görevlendirilmiştir. Görevliler verilen emre riayet etmedikleri takdirde aksaklıklar oluşmuştur. Bu aksaklığı önlemek amacıyla da yetkililer kusurlu bulunmaları halinde cezalandırılmıştır. Bu tür olaylara farklı bölgelerde olduğu gibi Menteşe Sancağı'nda da rastlanmaktadır. 1806 yılının Ağustos ayındaki kayıtlarda Menteşe Sancağı'na bağlı Milas, Mandalyat ve Karaabad Kazaları'ndan asker talebinde bulunulmuştur. Üsküdar Ocağı'na bağlı Menteşe Sancağı orta takımı için bölgeden talep edilen askerin toplanması Milaslı Ömer tarafından engellenmiştir. Sorunun giderilmesi ve gerekli askerlerin tedarik edilmesi amacıyla bölgeye gönderilen Uşak Kazası Muhtarı Abdurrahman yanına ihtiyarları da alarak bölgede asker toplanması için telkinlerde bulunmuştur. Uşak Kazası Muhtarı Abdurrahman ve yanında bulunan ihtiyarlar evlerine dönerken ilk olarak Odalı Salih Efendi'nin engellemesiyle karşılaşmıştır. Ayrıca Beş Kazalar ayanlarıyla Dalaman Kazası Ayanı Hasan ihtiyarların önünü kesip, üstlerine saldırarak

ihtiyarları öldürmüştür. Meydana gelen bu olaylara sebep olan Odalı Salih ve Dalaman Ayanı Hasan'ın yakalanarak Rodos'a sürgün edilmesine karar verilmiştir (31 Numaralı Kal'abend Defteri s.29/H.132).

Bölgede görülen bir diğer sorun ise tımar sahiplerinin kendilerine tevcih edilen tımarlara sahip çıkmamalarıdır. Mentеше Sancağı Mezun Nahiyesi'ne bağlı Halilbeyli karyesinden Hüseyin isimli şahıs bölgede tımar sahibidir. Kendisine tevcih edilen tımarlara sahip çıkmadığının tespit edilmesi üzerine, tımarın Hüseyin'den alınıp İbrahim oğlu Mustafa'ya verilmesi emredilmiştir (Ali Emiri Tasnifi, AE.SABH.I., No. 24918). 1789 yılının Temmuz ayında yine Mezun Nahiyesi Akhanlu Karyesinden Mustafa, bölgede dört bin akçe tımara sahiptir. Mustafa kanunlara aykırı olarak kendisini ölü göstermiş ve daha sonra Mehmed isimli birini oğlu göstererek dört bin yedi yüz akçe zeameti kendi üzerine yaptığı tespit edilmiştir. Verilen emirde yapılan usulsüzlüğün giderilmesi ve sorumlular hakkında gerekli yaptırımların uygulanması emredilmiştir (Ali Emiri Tasnifi, AE.SSLM.III, No.20116).

Sonuç

Osmanlı Devleti'nde süre gelen eşkıyalık faaliyetleri incelenen dönemde de varlığını sürdürmüştür. İdarecilerin veya yerel güçlerin bölgelerinde hâkimiyetlerini artırmak amacıyla yapmış oldukları faaliyetler halk arasında huzursuzluğa ve sıkıntılara neden olmuştur. Osmanlı Devleti eşkıyalık faaliyetlerine karşı önlemler almaya çalışsa da, savaşlar ve iç karışıklıklardan dolayı yeterli başarıyı sağlayamamıştır. Ülkenin farklı bölgelerinde tespit edilen çok sayıda eşkıyalık faaliyetleri genellikle bölgesel güçler tarafından bastırılmaya çalışılmıştır. Ancak olaylar bastırılrsa da sorunların çözümü sağlanamadığı için eşkıyalık faaliyetleri sürekli olarak devam etmiştir.

Menteşe bölgesinde ortaya çıkan eşkıyalık faaliyetleri de bu durumdan farksızdır. Bölgede özellikle güçlü aileler birbirleriyle bölgesel hâkimiyet sağlamak amacıyla bir taraftan devlet idaresinde yer alırken diğer taraftan yapmış oldukları usulsüzlükler neticesinde eşkıyalığa yönelmişlerdir. Bölgenin dağlık ve ormanlık yapısı eşkıyaların barınmasına ortam sağlarken aynı zamanda deniz kıyısında olması ise eşkıyaların kaçışını kolaylaştırmıştır. Aile ileri gelenlerinin bölgede söz sahibi olmaları nedeniyle, aileden birileri eşkıyalık faaliyetlerinde bulunsa bile daha sonra devletin aynı aileden bir başkasını bölgede idareci olarak görevlendirdiği görülmektedir. Bu durum aileleri ekonomik ve siyasi olarak güçlendirdiği gibi onların devlete karşı pervasız davranışlarda bulunmasına da neden olmuştur. Ayrıca aileler dışında etrafına topladıkları kişiler ile halkın canına el uzatıp, malına haksız el koyan eşkıyalar da bölgede tespit edilmektedir. Bu kişilerin güçlü aile bağlarının olmaması nedeniyle bölgede kalıcılıkları fazla sürmemiştir.

Osmanlı Devleti yaşanan eşkıyalık faaliyetlerini gidermek adına çeşitli önlemler almaya çalışsa da başarı sağlayamamıştır. Bu durumun en önemli sebeplerinin başında Osmanlı Devleti'nin iç ve dış sorunlarından kaynaklı otorite boşluğu yer alır. Ayrıca meydana gelen olayların merkezi kuvvetler yerine bölgesel güçler ile bastırılması yeni güçlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu da yeni sorunları ve olayları beraberinde getirmiştir.

Yazar Katkıları: Bu çalışmada yazarların çalışmaya katkısı eşittir.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

Arşiv Kayıtları

Defter Tasnifleri:

Kal'abend Defteri; 30, 31.

Maliyeden Müdevver Defteri; 9746.

Belge Tasnifleri

Hatt-ı Hümayun: 5, 5776, 8113, 11132, 13438, 54891, 57669.

Cevdet Tasnifi,

Cevdet Dahiliye: 2957, 7623, 8355, 10595, 12676, 16313,

Cevdet Askeriye: 28151, 31660.

Cevdet Zaptiye: 934, 2337

Cevdet Maliye: 18682, 24185

Ali Emiri Tasnifi:

AE.SABH.I, No: 10472, 11117, 12881, 20321, 24918

AE.SOSM.III, No:2314

Topkapı Sarayı Arşiv Belgeleri:

TS.MA. Evrak: 36,

Tetkik Eserler

Adıyeke, N. (1994). XIX. Yüzyılda Milas'ın Sosyal Demografik, Ekonomik, Ve Kültürel Gelişimi (Basılmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Akdağ, M. (1946). Celali İsyânlarının Başlaması. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi, 4 (1) 1946, s.23-50.

Akdağ, M. (2019). Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Aktüre, S. (1993). 19. Yüzyılda Muğla. Tekeli İ. (Der.) Tarih İçinde Muğla kitabı içinde (34-113). Ankara: METU Mimarlık Fakültesi Yayınları.

- Alkayış, M. H. – Karşlıoğlu, A. ve Onur, M. İ. (2022). Muğla İli Mentеше Yöresi Orman Yangını Risk Potansiyeli Haritasının Coğrafi Bilgi Sistemleri İle Belirlenmesi. *Geomatik Dergisi*, 7 (1), 10-16.
- Ayönü, Y. (2016). XIII. Yüzyılın İkinci Yarısı Ve XIV. Yüzyılın İlk Çeyreğinde Mentеше Beyliği'nin Güneybatı Anadolu'daki Faaliyetleri. Çevik A. ve Keçiş M. (Ed.). *Menteşeoğulları Tarihi Bildirileri*, 25-27 Nisan 2012, *Bildiriler kitabı içinde* (s.3-12). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Bıçer, R. H. (2021). 678 Numaralı Çavuşbaşı Defterine Göre XVIII. Yüzyıl Başlarında Eşkîyalık Suçları. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 129 (254), 193-216.
- Çelik, B. (2016). Osmanlılar Zamanında Mentеше Sancağı. Çevik A. ve Keçiş M. (Ed.). *Menteşeoğulları Tarihi Bildirileri*, 25-27 Nisan 2012, *Bildiriler kitabı içinde* (s.97-105). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Çelik, H. (2019). Mühimme-i Mektûme Defteri Nr. 1 (1203-1207/1788-1793) İnceleme – Çeviri yazı, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erlor, M. Y. (2012). Osmanlı Devleti'nde Kuraklık ve Kıtık Olayları. İstanbul: Libra Yayınları.
- Erlor, M.Y. (1997). Trabzon Vilayetinde Kanun Kaçakları (1856-1869). 9 (30) 1997, 69-98.
- Gökçe, E. (2021). 1876-1880 Tarihli Suç Cetveline Göre Mentеше Sancağında Suç Ve Suçlular. *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, (9), 115-158.
- İnalçık, H. (2009). Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar – I. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Jorga, N. (2009). Osmanlı İmparatorluğu Tarihi – 1, (N. Epçeli. Çev). İstanbul: Yeditepe Yayınevi,
- Karaca, B. (2013). XVI. Yüzyılda Meğri (Fethiye) Kazası. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013 (30), 13-54.
- Kahraman, M. (2018). Mentеше Yöresinde Şehirler Ve Şehirleşme: Muğla Şehri (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karal, E. Z. (1995). Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831. Ankara: Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Kaymakçı, B. (2010). Mentеше Sancağı'nın Taşralı Yöneticileri: Âyân Aileleri Çavuşzâdeler-Milashzâdeler (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Kütükoğlu, S.M. (2011). Bir Ayan Ailesi: Tavaslızâdeler, *Belleten*, 75 (273), s.447-470.
- Memiş, E. (2019). Eskiçağ Medeniyetleri Tarihi. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Memiş, E. (2018). Eski İnan Tarihi, Ekin Yayınevi. Bursa: Ekin Yayınevi.
- MERÇİL, Erdoğan “Menteşeoğulları”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 29, İstanbul, 2004, s.152-153.
- Mete, Z. (2004). Mentеше. *TDV İslam Ansiklopedisi İçinde* (C.29,150-152) Ankara.
- Nohut, S. (2014). Vakfiyeler Işığında Milaslı Abdülaziz Ağa Ailesi (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarıkaya, Y. (2019). 5 Numaralı Mühimme-i Mektume Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinop.

- Soltekin, S. (2020). XIX. Yüzyılda Menteşe Sancağı'nda İdari Yapı (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Strabon, (2000). Antik Anadolu Coğrafyası. (A. Pekman. Çev.). İstanbul: İstanbul Arkeoloji Ve Sanat Yayınları.
- Tekeli, İ. (1993). Tarih İçinde Muğla. Ankara: METU.
- Tekir, S. (2020), Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Jandarma, İstanbul, Timaş Yayınları.
- Uykucu, E. (1983). Muğla Tarihi. İstanbul: Gümüş Basımevi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988-a) Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal, Ankara, 1988.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2008-b) Osmanlı Tarihi, Cilt 1, Ankara, 2008.
- Yetkin, S. (2003). Ege'de Eşkiyalar. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.